Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

6 март 2025 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Регламент (ЕС) 2019/1111 — Приложно поле — Член 1, параграф 1, букви б) и д) — Мярка, свързана с разпореждането с имуществото на дете — Член 7 — Компетентност по въпроси, свързани с родителската отговорност — Член 10 — Избор на съд — Регламент (ЕС) № 1215/2012 — Приложно поле — Член 1, параграф 2, буква а) — Изключване, свързано с гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на физически лица — Правила за компетентност, предвидени в двустранен договор, сключен между Република България и Руската федерация преди присъединяването на Република България към Европейския съюз — Разлика между тези правила и правилата, предвидени в Регламент 2019/1111 — Член 351 ДФЕС — Понятие за несъвместимост“

По дело C-395/23 [Аникови] [i],

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Софийски районен съд (България) с акт от 24 юни 2023 г., постъпил в Съда на 29 юни 2023 г., допълнен с акт от 6 февруари 2024 г., постъпил в Съда в същия ден, в рамките на производство по дело

Е. М. А.,

Е. М. А.,

М. И. А.

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: K. Lenaerts, председател на Съда, изпълняващ функцията на председател на четвърти състав, C. Lycourgos, председател на трети състав, M. L. Arastey Sahún, председател на пети състав, S. Rodin и O. Spineanu-Matei (докладчик), съдии,

генерален адвокат: J. Richard de la Tour,

секретар: P. Стефанова-Камишева, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 12 септември 2024 г.,

* Език на производството: български.

[i] Името на настоящото дело е измислено. То не съвпада с истинското име на никоя от страните в производството.

като има предвид становищата, представени:

– за Е. М. А., Е. М. А и М.И.А., от Л. С. Цончева, адвокат,

– за испанското правителство, от I. Herranz Elizalde и P. Pérez Zapico, в качеството на представители,

– за унгарското правителство, от Zs. Biró-Tóth и M. Z. Fehér, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от S. Noë, W. Wils и Ив. Залогин, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 28 ноември 2024 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 1, буква в) от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 2008 г., стр. 6, наричан по-нататък „Регламент „Рим I“), на член 24, точка 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1, наричан по-нататък „Регламент „Брюксел Ia“), както и на член 1, параграф 2, буква д) и член 7, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2019/1111 на Съвета от 25 юни 2019 годин[а] относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвличане на деца (ОВ L 178, 2019 г., стр. 1, наричан по-нататък „Регламент „Брюксел IIб“).

2 Запитването е отправено в рамките на охранително производство, образувано от името на две ненавършили пълнолетие деца, Е.М.А и Е.М.А, с цел получаването на разрешение от съда да бъдат продадени със съгласието на майка им М.И.А принадлежащите им идеални части от три недвижими имота, намиращи се в България.

Правна уредба

Международното право

3 Договорът между Съюза на съветските социалистически републики и Народна република България за правна помощ по граждански, семейни и наказателни дела, подписан в Москва на 19 февруари 1975 г. (Recueil des traités des Nations unies, том 1015, № 14855, стр. 41,

наричан по-нататък „руско-българският договор), е ратифициран от България с Указ № 784 от 15 април 1975 г. (ДВ, бр. 33/1975) и обнародван на 10 февруари 1976 г. (ДВ, бр. 12/1976, поправка в ДВ, бр. 17/2014). Член 25 от този договор предвижда:

„1. Правоотношенията между родители и деца се определят по законодателството на договарящата страна, на чиято територия те имат съвместно местожителство.

[…]

6. Компетентни за издаване на решения по правоотношения, указани в ал. 1, 2, 3, 4 и 5, са органите на договарящата страна, чийто гражданин е детето или на територията, в която детето има местожителство или местопребиваване“.

4 Член 30, алинея 2 от руско-българския договор предвижда, че формата на сделката за недвижими имоти се определя по законодателството на договарящата страна, на чиято територия се намира недвижимият имот.

Правото на Съюза

Регламент „Рим I“

5 Член 4 от Регламент „Рим I“, озаглавен „Приложимо право при липса на избор“, предвижда в параграф 1, буква в):

„Доколкото приложимото към договора право не е било избрано в съответствие с член 3, и без да се засягат разпоредбите на членове от 5 до 8, правото, което урежда договора, се определя, както следва:

[…]

в) договор за вещно право върху недвижима вещ или за наем на недвижима вещ се урежда от правото на държавата, където се намира вещта;

[…]“.

Регламент „Брюксел Ia“

6 Член 1, параграф 1 от Регламент „Брюксел Ia“ предвижда:

„1. Настоящият регламент се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган. […]

2. Настоящият регламент не се прилага по отношение на:

а) гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на физически лица […]

[…]“.

7 Съгласно член 24, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“:

„Следните съдилища на държава членка притежават изключителна компетентност независимо от местоживеенето на страните:

1) по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот или договор за наем на недвижим имот — съдилищата на държавата членка, в която е разположен имотът.

[…]“.

Регламент „Брюксел IIб“

8 Съображения 10, 19, 20 и 91 от Регламент „Брюксел IIб“ гласят следното:

„(10) По отношение на имуществото на детето, настоящият регламент следва да се прилага само по отношение на мерките за закрила на детето, а именно определянето и функциите на лице или орган, който отговаря за имуществото на детето и който представлява или подпомага детето, и управлението, запазването и разпореждането с имуществото на детето. В този контекст, настоящият регламент следва, например, да се прилага в случаите, когато предмет на производството е определянето на лице или орган, управляващ имуществото на детето. Мерките, които се отнасят до имуществото на детето и които не засягат закрилата на детето, следва да продължат да се уреждат от Регламент [Брюксел Ia]. При все това в такива случаи следва да може да се прилагат разпоредбите на настоящия регламент относно компетентността по инцидентни искове.

[…]

(19) Основанията за определяне на компетентността по въпросите, свързани с родителската отговорност, са оформени в светлината на висшия интерес на детето и следва да се прилагат в съответствие с тях. […]

(20) За да се защити висшият интерес на детето, компетентността следва да се определя преди всичко съгласно критерия за близост. Следователно компетентна следва да бъде държавата членка на обичайното местопребиваване на детето, освен в някои ситуации, изложени в настоящия регламент, когато например има промяна на местопребиваването на детето или по силата на споразумение между носителите на родителската отговорност.

[…]

(91) Следва да се припомни, че за споразумения с една или повече трети държави, сключени от държава членка преди датата на нейното присъединяване към Съюза, се прилага член 351 от ДФЕС“.

9 Член 1 от този регламент е озаглавен „Обхват“ и предвижда:

„1. Настоящият регламент се прилага по следните гражданскоправни въпроси:

а) развод, законна раздяла или обявяване на недействителността на брака;

б) предоставяне, упражняване, делегиране, ограничаване или лишаване от родителска отговорност.

2. Въпросите по параграф 1, буква б) може, по-специално, да включват:

[…]

д) мерките за закрила на детето, свързани с управлението, запазването или разпореждането с имуществото на детето.

[…]“.

10 Член 7 от посочения регламент, озаглавен „Обща компетентност“, гласи:

„1. Съдилищата на държава членка са компетентни по въпроси, свързани с родителската отговорност за дете, ако детето има обичайно местопребиваване в тази държава членка към момента на сезирането на съда.

2. Параграф 1 от настоящия член се прилага при спазването на членове 8—10“.

11 Член 10 („Избор на съд“) от Регламент „Брюксел IIб“ предвижда в параграф 1:

„Съдилищата на държава членка имат компетентност по въпроси, свързани с родителската отговорност, когато са изпълнени следните условия:

а) детето има тясна връзка с тази държава членка, по-специално по силата на факта, че:
   i) поне единият от носителите на родителската отговорност има обичайно местопребиваване в нея;
   ii) тази държава членка е предходното обичайно местопребиваване на детето; или
   iii) детето е неин гражданин;

б) страните, както и всеки друг носител на родителска отговорност:
   i) доброволно са постигнали съгласие относно компетентността, най-късно към момента на сезирането на съда; или
   ii) са приели изрично компетентността в хода на производството и съдът е направил необходимото всички страни да бъдат информирани за правото си да не приемат компетентността; и

в) упражняването на компетентността е във висш интерес на детето“.

12 Глава VIII от този регламент, която включва членове 94—99, урежда връзките на Регламента с други правни инструменти, включително някои двустранни договори, сключени между държавите членки и Светия престол.

Българското право

13 По силата на член 18 от Закона за задълженията и договорите договорите за прехвърляне на собственост или други вещни права върху недвижими имоти се сключват с нотариален акт.

14 В съответствие с член 130, алинея 3 от Семейния кодекс извършването на действия на разпореждане по-специално с недвижими имоти, принадлежащи на детето, се допуска с разрешение на районния съд по настоящия му адрес, ако разпореждането не противоречи на интереса на детето.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

15 През 2023 г. Софийски районен съд (България), който е запитващата юрисдикция, е сезиран от името на две ненавършили пълнолетие деца с руско гражданство, чието обичайно местопребиваване е в Германия, с искане за разрешение да бъдат продадени принадлежащите им идеални части от три недвижими имота в България, наследени от тях след смъртта на баща им.

16 Наистина, преди да може да бъде съставен нотариален акт за покупко-продажба по силата на член 18 от Закона за задълженията и договорите, продажбата на недвижими имоти, принадлежащи на дете, трябва да бъде разрешена от местно компетентния районен съд в съответствие с член 130, алинея 3 от Семейния кодекс, при зачитане на интереса на детето.

17 Запитващата юрисдикция иска да се установи дали българските съдилища са компетентни в случай като разглеждания по главното производство. Тя отбелязва, от една страна, че Върховният касационен съд (България) основава компетентността на българските съдилища в подобен случай на разпоредби от вътрешното право, както и на член 30, алинея 2 от руско-българския договор, а друг национален съд се позовава и на член 4, параграф 1, буква в) от Регламент „Рим I“. Запитващата юрисдикция обаче счита, че последната разпоредба не е приложима, за разлика от член 24, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“.

18 От друга страна, тази юрисдикция отбелязва, че положение като разглежданото по главното производство също би могло да попада в обхвата на Регламент „Брюксел IIб“, освен ако международен договор като руско-българския договор се отклонява от него. В последния случай съгласно член 7, параграф 1 от този регламент компетентни били съдилищата на държавата членка, в която е обичайното местопребиваване на детето, в случая — германските съдилища.

19 При тези обстоятелства Софийски районен съд решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Включва ли разпоредбата на чл. 1, б. „д“ от Регламент [„Брюксел IIб“] в своето приложно поле въпросите на съдебни охранителни производства за даване на разрешение от съд за разпореждане, например продажба, с недвижими имоти или идеални части от недвижими имоти, принадлежащи на дете?

2) По правилата на кой регламент се определя международната компетентност на съд на държава членка на ЕС по съдебни охранителни производства за даване на разрешение от съд за разпореждане, например продажба, с недвижими имоти или идеални части от недвижими имоти, принадлежащи на дете — по чл. 7, [параграф] 1 от Регламент [„Брюксел IIб“] — от съда по обичайното местопребиваване на детето, или по чл. 4, [параграф] 1, б. „в“ от Регламент [„Рим I“], респ. чл. 24, [точка] 1 от Регламент [„Брюксел Ia“] — от съда по местонахождение на недвижимия имот?

3) Дерогират ли се правилата на Регламент [„Брюксел IIб“] относно международната компетентност по въпроси на родителската отговорност от двустранен международен договор на държава членка ([Република] България) и трета страна (Съветския съюз, респ. Руската федерация), сключен преди присъединяване на държавата членка към [Европейския съюз], ако този международен договор не е посочен в Глава VIII от [този регламент]?“.

По преюдициалните въпроси

По първия и втория въпрос

20 В самото начало следва да се отбележи, че макар във втория въпрос да посочва член 4, параграф 1, буква в) от Регламент „Рим I“, запитващата юрисдикция пояснява, че се позовава на тази разпоредба само защото български съд е основал компетентността си на нея, но няма никакво съмнение, че посочената разпоредба, която всъщност се отнася до приложимото право, а не до съдебната компетентност, не е приложима, за да се отговори на втория въпрос, за разлика от член 24, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“.

21 Следва също да се отбележи, че както е видно от акта за преюдициално запитване и както бе потвърдено в съдебното заседание от адвоката на майката и на двете засегнати деца, едното от тези деца е навършило пълнолетие в хода на производството.

22 При тези условия следва да се приеме, че с първия и втория си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали разрешението от съд, поискано от името на ненавършило пълнолетие дете с обичайно местопребиваване в държава членка, да бъдат продадени притежаваните от това дете идеални части от недвижими имоти, находящи се в друга държава членка, попада в приложното поле на Регламент „Брюксел IIб“ или на Регламент „Брюксел Ia“.

23 Според член 1 от Регламент „Брюксел IIб“ последният се прилага по гражданскоправни въпроси, свързани по-конкретно с упражняването на родителската отговорност. По силата на член 1, параграф 2, буква д) от този регламент тези въпроси може, по-специално, да включват „мерките за закрила на детето, свързани с управлението, запазването или разпореждането с имуществото на детето“.

24 Съгласно член 1, параграф 1 от Регламент „Брюксел Ia“ той се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на сезирания съд или правораздавателен орган, като се уточнява, че от член 24, точка 1 от него е видно, че гражданските и търговските дела включват „дела[та], които имат за предмет вещни права върху недвижим[и] имот[и]“. Член 1, параграф 2, буква а) от Регламент „Брюксел Ia“ изключва от приложното си поле „гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на физически лица“.

25 В настоящия случай, както следва от акта за преюдициално запитване, разрешение от съда като разглежданото в делото по главното производство е мярка, приета с оглед на гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на ненавършило пълнолетие дете, чиято цел е да се защити висшият интерес на същото. От практиката на Съда следва, че тъй като необходимостта от получаване на това разрешение е пряка последица от това гражданско състояние, правоспособност и дееспособност, посоченото разрешение представлява, независимо от областта, в която следва да се предприеме

правното действие, за което се отнася то, мярка за закрила на детето, която е свързана с управлението, запазването или разпореждането с неговото имущество в рамките на упражняването на родителската отговорност по смисъла на член 1, параграф 2, буква д) от Регламент „Брюксел IIб“, и е пряко свързана с правоспособността и дееспособността на съответното физическо лице по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от Регламент „Брюксел Ia“ (вж. в този смисъл решения от 3 октомври 2013 г., Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, т. 26, и от 6 октомври 2015 г., Matoušková, C-404/14, EU:C:2015:653, т. 28—31).

26 Предвид тези обстоятелства и намерението на законодателя на Съюза, изразено в съображение 10 от Регламент „Брюксел IIб“, съдебно разрешение като разглежданото по главното производство попада в приложното поле на този регламент, но е изключено от приложното поле на Регламент „Брюксел Ia“.

27 При тези условия в съответствие с член 7, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIб“ компетентни да издадат такова разрешение са по принцип съдилищата на държавата членка, в която детето има обичайно местопребиваване към момента на сезирането на съда.

28 С оглед на изложените съображения на първия и втория въпрос следва да се отговори, че Регламент „Брюксел IIб“ трябва да се тълкува в смисъл, че разрешението от съд, поискано от името на ненавършило пълнолетие дете с обичайно местопребиваване в държава членка, да бъдат продадени притежаваните от това дете идеални части от недвижими имоти, находящи се в друга държава членка, попада сред въпросите, свързани с родителската отговорност по смисъла на член 1, параграф 1, буква б) от този регламент, тъй като се отнася до мерките за закрила по параграф 2, буква д) от този член, така че по силата на член 7, параграф 1 от посочения регламент компетентни да издадат такова разрешение са по принцип съдилищата на държавата членка, в която детето има обичайно местопребиваване към момента на сезирането на съда.

По третия въпрос

29 С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали двустранен договор, сключен между държава членка и трета държава преди присъединяването на тази държава членка към Съюза, може да дерогира разпоредбите на Регламент „Брюксел IIб“, въпреки че не е споменат в глава VIII от този регламент.

По допустимостта

30 В писменото си становище испанското правителство изразява съмнение в допустимостта на третия въпрос поради това, че той не е свързан с предмета на делото по главното производство и запитващата юрисдикция не е доказала наличието на връзка между руско-българския договор и която и да е разпоредба от правото на Съюза.

31 В това отношение следва да се припомни, че само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. От това следва, че въпросите, които се отнасят до правото на Съюза, по презумпция са релевантни. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само когато е съвсем очевидно, че исканото

тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 23 ноември 2021 г., IS (Незаконосъобразност на акта за преюдициално запитване), C-564/19, EU:C:2021:949, т. 60 и 61 и цитираната съдебна практика).

32 Съгласно постоянната съдебна практика, която е отразена в член 94, букви а) и б) от Процедурния правилник, необходимостта да се даде тълкуване на правото на Съюза, което да е от полза за националния съд, изисква последният да определи фактическия и правния контекст, в който се вписват поставените от него въпроси, или най-малко да обясни фактическите хипотези, на които те се основават. Освен това е абсолютно необходимо, както предвижда член 94, буква в) от Процедурния правилник, в преюдициалното запитване да са изложени причините, поради които запитващата юрисдикция има въпроси относно тълкуването или валидността на някои разпоредби от правото на Съюза, както и установената от нея връзка между тези разпоредби и националната правна уредба, приложима за спора в главното производство (решение от 21 декември 2023 г., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, т. 59 и цитираната съдебна практика).

33 В конкретния случай, както по същество посочва испанското правителство в писменото си становище, в третия си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция не споменава изрично разпоредбата от руско-българския договор, която би могла да е в противоречие с правилото за определяне на съдебната компетентност по член 7, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIб“ — единственото посочено от тази юрисдикция правило, в случай че този регламент намира приложение.

34 Същевременно в мотивите към акта за преюдициално запитване, в които излага правната уредба по разглежданото дело, запитващата юрисдикция цитира членове 25 и 30 от този договор. От една страна, тя посочва, че от националната съдебна практика е видно, че по силата на разпоредбите на вътрешното право, както и на член 30, алинея 2 от посочения договор, българските съдилища приемат, че са компетентни да издадат разрешението по член 130, алинея 3 от Семейния кодекс в качеството си на съдилища на държавата, на чиято територия се намира недвижимият имот.

35 От друга страна, от член 25, алинея 6 от руско-българския договор произтичало, че предвид факта, че в главното производство ненавършило пълнолетие дете има обичайно местопребиваване в държава, която не е договаряща страна по руско-българския договор, а именно Федерална република Германия, съдебните органи на договарящата страна, чийто гражданин е детето, в случая руските съдебни органи, също биха могли да бъдат компетентни въз основа на тази разпоредба от договора да издадат исканото разрешение, както посочва Комисията в писменото си становище.

36 Както бе посочено в точка 27 от настоящото решение, правилото за компетентност по член 7, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIб“ предвижда компетентност по принцип на съдилищата на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето — в случая германските съдилища.

37 Тъй като тази разпоредба предвижда съдебна компетентност, различна от тази, която би могла да произтече от член 25, алинея 6 от руско-българския договор, както и от компетентността, която според посочената в преюдициалното запитване национална

съдебна практика произтича от член 30, алинея 2 от този договор, от третия въпрос, мотивите към него и изложената от запитващата юрисдикция правна уредба достатъчно ясно следва, че този въпрос има връзка с предмета на делото в главното производство поради наличието на разлики в правилата за съдебна компетентност между правото на Съюза и посочения договор, и че повдигнатият в него проблем не е чисто хипотетичен.

38 При тези условия следва да се приеме, че третият въпрос е допустим.

По същество

39 Съгласно постоянната съдебна практика в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда задачата на последния е да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът може да преформулира въпросите, които са му зададени. Освен това може да се наложи Съдът да вземе предвид норми от правото на Съюза, които националният съд не е посочил във въпросите си (решение от 15 юли 2021 г., Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, т. 31).

40 Всъщност формалното посочване от националната юрисдикция на някои разпоредби от правото на Съюза в преюдициалния ѝ въпрос не е пречка Съдът да даде на тази юрисдикция всички насоки за тълкуване, които могат да бъдат полезни за решаването на делото, с което е сезирана, независимо дали тя е посочила съответните разпоредби във въпросите си. В това отношение Съдът трябва да изведе от цялата информация, предоставена от националния съд, и по-специално от мотивите на акта за преюдициално запитване, разпоредбите от правото на Съюза, които изискват тълкуване предвид предмета на спора (решение от 22 декември 2022 г., Ministre de la Transition écologique и Premier ministre (Отговорност на държавата за замърсяването на въздуха), C-61/21, EU:C:2022:1015, т. 34 и цитираната съдебна практика).

41 Важно е да се подчертае, че запитващата юрисдикция по същество мотивира третия си въпрос, като отбелязва, че макар, в съответствие със заглавието си, глава VIII от Регламент „Брюксел IIб“ да урежда връзките на този регламент „с други инструменти“, сред споменатите в тази глава няма двустранни договори, сключени между държава членка и трета държава, какъвто е руско-българският договор, с изключение на двустранните договори, сключени между някои държави членки и Светия престол, които са ирелевантни в конкретния случай.

42 При това положение от съображение 91 от Регламент „Брюксел IIб“ следва, че за споразуменията, сключени от държава членка с една или повече трети държави преди датата на нейното присъединяване към Съюза, се прилага член 351 ДФЕС.

43 При тези условия следва да се приеме, че с третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 351 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че урежда връзките на двустранен договор, сключен между държава членка и трета държава преди присъединяването на тази държава членка към Съюза, с Регламент „Брюксел IIб“, когато такъв договор не е посочен в глава VIII от този регламент, а при утвърдителен отговор — при какви обстоятелства разпоредбите на този договор могат да дерогират посочения регламент.

44 Член 351, първа алинея ДФЕС гласи, че правата и задълженията, произтичащи от споразумения, сключени преди 1 януари 1958 г., или за присъединяващите се държави — преди датата на тяхното присъединяване, между една или повече държави членки, от една страна, и една или повече трети страни, от друга, не се засягат от разпоредбите на Договорите. Втора алинея от този член уточнява, че доколкото тези споразумения са несъвместими с Договорите, заинтересованата държава членка или държави членки са длъжни да предприемат всички необходими мерки, за да премахнат установените несъответствия. Когато е необходимо, държавите членки взаимно се подпомагат за постигането на тази цел, а когато това е възможно — приемат общ подход.

45 От практиката на Съда по член 351 ДФЕС следва, че тази разпоредба има за цел да позволи на държавите членки да спазват правата на трети държави, произтичащи съгласно международното право от споразумения, предхождащи датата на присъединяването на тези държави членки към Съюза, и да изпълняват съответните си задължения (в този смисъл вж. по-специално решения от 9 февруари 2012 г., Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, т. 61, от 13 януари 2022 г., MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 55, и от 14 март 2024 г., Комисия/Обединено кралство (Решение на Върховния съд), C-516/22, EU:C:2024:231, т. 60).

46 По-нататък, член 351, първа алинея ДФЕС е норма, която може, ако са изпълнени условията за нейното прилагане, да позволи отклонения от прилагането на която и да е разпоредба от правото на Съюза, без значение дали тя е от първичното или от вторичното право (вж. в този смисъл например решение от 28 октомври 2022 г., Generalstaatsanwaltschaft München (Екстрадиция и ne bis in idem), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, т. 119 и 121 и цитираната съдебна практика).

47 Съдът обаче уточнява, че ако норма от правото на Съюза може по силата на член 351, първа алинея ДФЕС да бъде лишена от действие с международно споразумение, това става при наличието на две условия — споразумението трябва да е сключено преди влизането в сила на Договорите на Съюза в съответната държава членка, и заинтересованата трета държава трябва да черпи от него права, чието спазване тя може да изисква от тази държава членка (решение от 14 март 2024 г., Комисия/Обединено кралство (Решение на Върховния съд), C-516/22, EU:C:2024:231, т. 64 и цитираната съдебна практика).

48 Съдът посочва също, че съдилищата на държавите членки трябва да проверят дали може да се избегне евентуална несъвместимост между правото на Съюза и международно споразумение по член 351 ДФЕС, като последното бъде тълкувано, доколкото е възможно и при спазване на международното право, в съответствие с правото на Съюза. Ако споразумението не може да бъде тълкувано в съответствие с правото на Съюза, държавите членки биха били длъжни в съответствие са член 351, втора алинея ДФЕС да предприемат необходимите мерки, за да премахнат несъответствието на това споразумение с правото на Съюза, като при необходимост го денонсират. До премахването на несъответствието обаче член 351, първа алинея ДФЕС им дава право да продължат да прилагат посоченото споразумение (решение от 22 октомври 2020 г., Ferrari, C-720/18 и C-721/18, EU:C:2020:854, т. 68 и 69 и цитираната съдебна практика).

49 От точки 44—48 от настоящото решение следва, че когато договор, сключен между държава членка и една или повече трети държави преди датата на присъединяване на тази държава членка към Съюза, не е посочен в акт от правото на Съюза, връзката между този акт и посочения договор се урежда от член 351 ДФЕС в качеството му на обща разпоредба на

първичното право, както припомня съображение 91 от този регламент по отношение на Регламент „Брюксел IIб“. При условие че трета държава, която е страна по такъв договор, черпи от него права, чието спазване тя може да изисква от въпросната държава членка, член 351 ДФЕС позволява на тази държава членка да приложи разпоредбите на този договор, дори те да са несъвместими с него поради това, че не могат да бъдат тълкувани в съответствие с правото на Съюза. При наличието на несъвместимост посочената държава членка може да продължи да прилага нормите на посочения договор до влизането в сила на необходимите мерки за премахване на тази несъвместимост.

50 В случая, на първо място, запитващата юрисдикция следва да провери дали сключеният от Република България преди присъединяването ѝ към Съюза руско-български договор съдържа правила, чието спазване Руската федерация може да изисква от тази държава членка.

51 Ако това е така, на второ място, запитващата юрисдикция следва да провери дали руско-българският договор е несъвместим с Регламент „Брюксел IIб“, тъй като тези два правни акта не предвиждат един и същ компетентен съд при обстоятелствата по спора в главното производство.

52 В рамките на тази проверка следва да се вземе предвид не само член 7, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIб“, но и член 7, параграф 2 от него, според който параграф 1 от този член „се прилага при спазване на членове 8—10“ от този регламент — формулировка, която, както следва от съображение 20 от посочения регламент, отразява волята на законодателя на Съюза да предвиди в определени случаи компетентността на съдилища, различни от тези по обичайното местопребиваване на детето, като последните се определят въз основа на критерия за близост.

53 В това отношение член 10, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIб“ предвижда, че съдилищата на държава членка са компетентни по въпроси, свързани с родителската отговорност, когато са изпълнени три условия.

54 Съгласно буква а) от тази разпоредба съответното дете трябва да има тясна връзка с тази държава членка, като следва да се уточни, че поради употребата на пояснението „по-специално“ изброяването на трите хипотези в буква а) е неизчерпателно; следователно наличието на тясна връзка може да се установи и въз основа на друг елемент, който е релевантен в рамките на производството, за което се упражнява предвиденият в член 10 от Регламент „Брюксел IIб“ избор на съд и който поражда конкретна и важна връзка между посочената държава членка и личните интереси на това дете.

55 Посочената разпоредба предвижда, че страните или всеки друг носител на родителската отговорност трябва според буква б), подточка i) доброволно да са постигнали съгласие относно компетентността, най-късно към момента на сезирането на съда, или, съгласно буква б), подточка ii) — да| са приели изрично компетентността в хода на производството, а съдът трябва да се увери, че всички страни са информирани за правото си да не приемат неговата компетентност.

56 Що се отнася до буква в) от същата разпоредба, тя гласи, че компетентността на съответния съд трябва да се упражнява с оглед на висшия интерес на детето. Тази буква е отражение на съображение 19 от „Регламента Брюксел IIб“, според който основанията за определяне на компетентността по въпроси, свързани с родителската отговорност, са оформени в

зависимост от висшия интерес на детето. От това следва, че съдебната компетентност трябва да се определя преди всичко в зависимост от този висш интерес. Това може да се гарантира само чрез разглеждане във всеки отделен случай на въпроса дали изборът на съд, който се упражнява на основание член 10, параграф 1 от този регламент, е в съответствие с посочения интерес (вж. в този смисъл решение от 1 октомври 2018 г., E., C-436/13, EU:C:2014:2246, т. 45 и 47).

57 При това положение запитващата юрисдикция би могла да приеме, че е компетентна по силата на Регламент „Брюксел IIб“, стига да се увери, първо, че в образуваното пред нея производство е налице конкретна и съществена връзка между Република България и личните интереси на съответното дете, какъвто би могъл да бъде случаят, когато това дете притежава идеални части от недвижими имоти, намиращи се на територията на тази държава членка, второ, че предвид отсъствието на ответник в безспорно охранително производство като главното, майката на ненавършилото пълнолетие дете, която е единствен носител на родителската отговорност, в хода на съдебното производството изрично е приела компетентността на посочения съд, след като е била уведомена за правото си да не я приема, и трето, че тази компетентност се упражнява с оглед на висшия интерес на детето.

58 Ако запитващата юрисдикция приеме, че руско-българският договор по главното производство е несъвместим с Регламент „Брюксел IIб“, тъй като предоставя компетентност на съдилища, различни от посочените в членове 7—10 от този регламент, тя ще трябва да провери, на трето място, в съответствие със съдебната практика, припомнена в точка 48 от настоящото решение, дали тази несъвместимост може да бъде избегната чрез тълкуване на този договор в съответствие с посочения регламент. При отрицателен отговор и ако самата запитваща юрисдикция не разполага с правомощия да отстрани тази несъвместимост, тя ще може, на четвърто място, да приложи разпоредбите на посочения договор, като остави без приложение разпоредбите на Регламент „Брюксел IIб“.

59 Същевременно следва да се подчертае, че макар съдилищата на държавите членки несъмнено да са длъжни да проверят дали може да бъде избегната евентуална несъвместимост между правото на Съюза и предходно двустранно споразумение като руско-българския договор, като това споразумение се тълкува, доколкото е възможно и при спазване на международното право, в съответствие с правото на Съюза, те не са длъжни да проверяват дали евентуална несъвместимост между правото на Съюза и такова споразумение може да бъде избегната чрез тълкуване или прилагане на правото на Съюза по начин, който е в съответствие с посоченото споразумение.

60 Така запитващата юрисдикция не трябва да прибягва до посочената в точка 57 от настоящото решение възможност да признае компетентността си на основание на член 10, параграф 1, буква а), буква б), подточка ii) и буква в) от Регламент „Брюксел IIб“, вместо да приложи правилото за общата компетентност по член 7, параграф 1 от този регламент, за да съчетае правото на Съюза и руско-българския договор, като по този начин констатира, че при обстоятелствата по спора в главното производство посоченият договор е съвместим с правото на Съюза, доколкото и единият, и другото предвиждат един и същ съд, компетентен да разгледа този спор.

61 С оглед на гореизложените съображения на третия въпрос следва да се отговори, че член 351 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че урежда връзките между договор, сключен между държава членка и една или повече трети страни преди датата на присъединяване на тази държава членка към Съюза, и Регламент „Брюксел IIб“, когато този договор, макар да не е посочен в глава VIII от този регламент, предоставя права, чието спазване трета държава, страна по посочения договор, може да изисква от съответната държава членка. В случай на несъвместимост между такъв договор и Регламент „Брюксел IIб“, която не може да бъде преодоляна от съд на тази държава членка в рамките на висящо пред него производство, отнасящо се до материя, уредена едновременно от този договор и от този регламент, въпросният съд може да приложи разпоредбите на посочения договор вместо установените в посочения регламент разпоредби, докато влязат в сила мерките, необходими за премахване на тази несъвместимост, с уточнението, че посочената държава членка трябва да използва всички подходящи средства за приемането и прилагането на такива мерки.

По съдебните разноски

62 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

Поради изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

1) **Регламент (ЕС) 2019/1111 на Съвета от 25 юни 2019 година относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвличане на деца**

   трябва да се тълкува в смисъл, че

   разрешението от съд, поискано от името на ненавършило пълнолетие дете с обичайно местопребиваване в държава членка, да бъдат продадени притежаваните от това дете идеални части от недвижими имоти, находящи се в друга държава членка, попада сред въпросите, свързани с родителската отговорност по смисъла на член 1, параграф 1, буква б) от този регламент, тъй като се отнася до мерките за закрила по параграф 2, буква д) от този член, така че по силата на член 7, параграф 1 от посочения регламент компетентни да издадат такова разрешение са по принцип съдилищата на държавата членка, в която детето има обичайно местопребиваване към момента на сезирането на съда.

2) **Член 351 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че урежда връзките между договор, сключен между държава членка и една или повече трети страни преди датата на присъединяване на тази държава членка към Европейския съюз, и Регламент 2019/1111, когато този договор, макар да не е посочен в глава VIII от този регламент, предоставя права, чието спазване трета държава, страна по посочения договор, може да изисква от съответната държава членка. В случай на несъвместимост между такъв договор и Регламент 2019/1111, която не може да**

бъде преодоляна от съд на тази държава членка в рамките на висящо пред него производство, отнасящо се до материя, уредена едновременно от този договор и от този регламент, въпросният съд може да приложи разпоредбите на посочения договор вместо установените в посочения регламент разпоредби, докато влязат в сила мерките, необходими за премахване на тази несъвместимост, с уточнението, че посочената държава членка трябва да използва всички подходящи средства за приемането и прилагането на такива мерки.

Lenaerts Lycourgos Arastey Sahún

Rodin Spineanu-Matei

Обявено в открито съдебно заседание в Люксембург на 6 март 2025 година.

Секретар
A. Calot Escobar

Председател
K. Lenaerts